

Autoreferat

1. **Imię i Nazwisko:** Izabela Morska

2. **Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/ artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.**

- Stopień magistra Filologii Polskiej Uniwersytetu Gdańskiego, 1986.
- Stopień magistra sztuk pięknych (MFA) ze specjalizacją *creative writing* uczelni Mills College w Oakland w Kaliforni, USA, 2009.
- Stopień doktora nauk humanistycznych Instytutu Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk, 2005. (Rozprawa doktorska zatytułowana: *Obszary Odmienności. O twórczości Marii Komornickiej*).

3. **Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/ artystycznych.**

- Od 2009 roku: Adiunkt w Instytucie Anglistyki i Amerykanistyki Uniwersytetu Gdańskiego;
- Od 2001: Współpraca ze Studium Literacko-Artystycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego jako wykładowca (semestralne kursy pisania prozy i warsztaty twórczego pisania);
- 2000: Wykładowca na Wydziale Filologii Słowiańskiej, Uniwersytet Humboldta w Berlinie (warsztaty twórczego pisania dla studentek i studentów specjalizujących się w tłumaczeniach z języka polskiego na niemiecki);
- 1999-2000: wykładowca w Instytucie Dziennikarstwa Collegium Civitas w Warszawie (ćwiczenia i wykłady: „Historia literatury faktu w literaturze brytyjskiej i amerykańskiej”).
- 1997-2001: Współpraca z *gender studies* Uniwersytetu Warszawskiego jako wykładowca w celu opracowania i poprowadzenia wykładu monograficznego „Miłość w kulturze zachodniej” (*Pieśń nad pieśniami, Tristan i Izolda, Niebezpieczne związki, Hiroshima mon amour, Lolita*) w 1997 roku; do prowadzenia wykładu monograficznego „Maria Komornicka na tle polskiego modernizmu” w 1998 roku; do opracowania, przygotowania i prowadzenia zajęć z twórczego pisania od 1997 do 2001 roku; do opracowania, przygotowania i prowadzenia „Projektu pamięci” w celu zebrania wywiadów z działaczkami dawnej „Solidarności”. Praca warsztatowa objęła naukę prowadzenia wywiadów-świadectw na wzór praskiego Projektu Pamięci, którego celem było zebranie wspomnień z życia kobiet w okresie komunizmu.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego,

Glorious Outlaws: Debt as a Tool in Contemporary Postcolonial Fiction

b) (autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy),

Izabela Morska, *Debt as a Tool in Contemporary Postcolonial Fiction*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2016, ss. 312.

ISSN 2364-2882

ISBN 978-3-631-62374-9 (Print)

E-ISBN978-3-653-05690-7 (E-Book)

c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

Monografia *Glorious Outlaws: Debt as a Tool in Contemporary Postcolonial Fiction*, która jest moim osiągnięciem naukowym z 2016 roku, powstała przede wszystkim dzięki wsparciu Instytutu Anglistyki i Amerykanistyki oraz Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Gdańskiego. W książce tej analizuję twórczość wybranych autorów literatury anglojęzycznej, jak też polskiej, pod kątem wykorzystania przez nich długu jako narzędzia uruchamiającego narracyjne komplikacje. Najbardziej interesują mnie przy tym wątki fabularne, w których zobowiązanie finansowe, a co za tym idzie popadnięcie w pieniężne terapie, a w konsekwencji unikanie lub niemożność spłacenia długu wiążą się z motywem długu moralnego, najczęściej też niemożliwego do spłacenia. Do analizy tych utworów zastosowałam narzędzia postkolonialnej krytyki literackiej. Książka uwzględnia wydarzenia polityczne i społeczne, stanowiące kontekst dla jej powstania, dla których dług pieniężny lub zobowiązanie moralne (oraz próby ich odrzucenia lub unieważnienia) okazały się motywem centralnym (na przykład kwestia długu hiszpańskiego z 2011 roku, greckiego z 2015 roku, oraz niepokoje społeczne związane z masową migracją uchodźców syryjskich do Europy). Rozdziały, które tworzą tę książkę (455 stron w maszynopisie) powstawały od kwietnia 2009 roku do października 2015 roku.

Wyniki badań:

W zbudowaniu wstępu do książki i jej założeń pomocne okazały się badania antropologa Davida Graebera (2011) i ekonomisty Thomasa Piketty'ego (2013), którzy, zajmując się wpływem kapitału na ludzkie strategie przeżycia, potwierdzenie dla swych tez znajdują między innymi w dziewiętnastowiecznych powieściach Jane Austen and Honoré de Balzaca. Margaret Atwood, która w zbiorze wykładów *Dług. Rozrachunek z ciemną stroną*

bogactwa (2010) też dowodzi, że w powieści wiktoriańskiej to nie romans, ale finansowe powinności uruchamiają akcję w *Wichrowych wzgórzach* Emily Brontë. Atwood suponuje, żeby traktować dług jako „konstrukt, który odbija i powiększa żarłoczne ludzkie pragnienia i wściekły ludzki strach” (2). Supozycję Atwood wzmacniam z pomocą „Skromnej propozycji” Jonathana Swifta (1729), gdzie autor sardonicznie proponuje rozwiązanie problemu irlandzkiej biedy (a dokładnie chronicznego zadłużenia irlandzkich rodzin u nieobecnych właścicieli ziemskich) za pomocą brytyjskiego kanibalizmu oraz odpowiedzi Swiftowi lorda Bathursta. We współczesności ta sytuacja znajduje swe odbicie w masowych samobójstwach zrujnowanych indyjskich rolników, odnotowanych przez indyjską pisarkę Arundhati Roy.

W obrębie wiktorianizmu kilka ważnych powieści odzwierciedla wpływ długu ludzkie pragnienia oraz ich realizację: w *Middlemarch* George Eliot widzimy jak na skutek jednej nieopatrznej finansowej decyzji ludzkie życie traci wagę i rozmija się z własnym przeznaczeniem; *Little Dorrit* Charlesa Dickensa prezentuje z kolei więzienie dla dłużników jako rodzaj społecznej zemsty. Dla jej realizacji nieistotne się staje komu i ile William Dorrit jest winien (fakt ten pozostanie spowity biurokratyczną tajemnicą). Natomiast *Targowisko próżności* Thackeraya to historia kariery czarującej naciągaczki Becky Sharp, która romansując z arystokracją nigdy nie płaci długów, lecz przerzuca je na barki pracowników i dostawców.

Na podstawie tych przykładów wnioskuję, że wiktoriańscy pisarze ze swadą posługiwali się długiem jako narzędziem, które pozwala na swobodną interakcję między protagonistami, których inaczej dzieliłby status, majątek, lub waśń rodzinna (Dorothea Casaubon i Will Ladislaw, Arthur Clennam i Amy Dorrit), pozwala też stworzyć bohaterów, którzy mogą szybko wznosić się po szczeblach drabiny społecznej i spadać nisko (Becky Sharp w *Vanity Fair*), pozwala też obserwować jak wznoszą się piramidy finansowe (Mr. Merdle w *Little Dorrit*). Wiktoriańscy pisarze nie mieli wątpliwości, że uczciwość jest cnotą, na którą klasy niższe pracować muszą nieco ciężiej niż stateczni właściciele niezależnego dochodu, właściciele ziemscy i arystokraci.

W konkluzji wstępu wykazuję, że figura więzienia dla dłużników może stać się kluczowa dla rozróżnienia naszych współczesnych społecznych i politycznych podziałów. Centralnym elementem więzienia dla dłużników był mur, oddzielający tych więźniów, którzy mieli za co się wyżywić i ubrać, od tych, którzy umierali z głodu nie mając źródła dochodu (ponieważ więzienia dla dłużników były prowadzone dla dochodu, dłużnik w więzieniu miał obowiązek płacić za swoje utrzymanie; w praktyce na więźniów najczęściej pracowały rodziny). Przekładając tę sytuację na współczesność, za murem znajdują się ci obywatele państw, w których już nie wypłaca się pensji, których szpitale nie przyjmują chorych, itd. Wiedza o ich straszliwym końcu trzyma w ryzach nas, tylko w miarę zadłużonych. W ten sposób koncepcja więzienia dla dłużników, podobnie jak benthamowska koncepcja *panopticonu*, staje się kolejną figurą definiującą nasze współczesne życie społeczne.

W zasadzie jednak moja książka bada skuteczność długu jako narzędzia narracyjnego w wybranych współczesnych postkolonialnych powieściach i opowieściach z życia, napisanych i wydanych głównie (choć nie bez znaczących wyjątków) w pierwszej

dekadzie dwudziestego pierwszego wieku. Wykazuję w niej, że współczesna literatura daleka jest od moralistycznego pouczenia, natomiast staje po stronie ofiar i straceniów, czyli tych, którzy zostali wyrugowani z własnego życia. W ten sposób powieści te pozwalają wygrać bezsilnemu dłużnikowi, faktycznie lub symbolicznie, a w każdym razie dają mu szansę na ostatnie słowo. Żadna siła nie sprzymierza się z przegranymi tak mocno jak literatura.

Tak zatem w rozdziale pierwszym proponuję odczytanie powieści Aravinda Adiga *Biały tygrys* (2008) jako nawiązania do *Folwarku zwierzęcego* Orwella, tym samym wskazując na istotny związek pomiędzy historią Indii a historią Europy Wschodniej. Ustaliwszy, że w ostatniej scenie *Folwarku zwierzęcego* Orwell przewidział prywatyzację socjalistycznej własności i neoliberalizm (jest to moje własne ustalenie), proponuję odczytanie *Białego tygrysa* jako anty-bildungsroman (dzieje głównego bohatera to anty-edukacja, w efekcie której zostaje on zdradliwym sługą). Wnosząc kwestię biedy i mimikry w kulturze indyjskiej (V.S. Naipaul 1964), moja analiza staje się kompletna za sprawą *Ferdydurke*, gdzie Gombrowicz ujawnia przemoc jako nieodłączny aspekt relacji sługa-pan, ale czyni to punktu widzenia pana. W ten sposób wykazuję, że **spostrzeżenia polskiego pisarza stają się kluczem, który otwiera twórczość pisarza indyjskiego**. Rozdział kończy się analizą męskości w kulturze indyjskiej, której topos wyznacza i mimikra przynależna do ludowej performatywności i postkolonialny kontekst.

W rozdziale drugim proponuję szczegółowe odczytanie *Związku policjantów żydowskich* Michaela Chabona (2009), powieści, którą analizuję z pomocą badań Daniela Boyarina, Naomi Seidman, oraz Iris Parush. Tu badam konsekwencje nacjonalistycznych i patriotycznych obowiązków jako długu, który dla głównego bohatera, Mendela Shpilmana, okazuje się niemożliwy do spłacenia. W rozdziale trzecim, poświęconym cenie wolności, analizuję historyczną powieść *Slammerkin* irlandzkiej pisarki mieszkającej w Kanadzie, Emmy Donoghue. Do analizy postaci wychowanej w Londynie pokojówki, która w 1763 morduje swoją panią, posługuję się figurą subaltern (Spivak 1985). W tej analizie to osiemnastowieczny Londyn okazuje się prawdziwym „jądrem ciemności”. W rozdziale czwartym rozważam wybór Lucy Lurie z *Hańby* Coetzee, która decyduje nie wyprowadzać ze wsi kontrolowanej przez jej gwałcicieli, których porównuje ona do poborców podatkowych i komorników. To porównanie pozwala mi rozważyć systemowy raczej niż przypadkowy aspekt gwałtu, jako że metonimia zaproponowana przez Coetzee zakłada, że gwałt równa się spłacie długu. Można sądzić, że hiszpańscy dłużnicy, którzy w latach 2009-2012 wybierali dramatyczne formy samobójstwa, nie byli dalecy od takiej interpretacji.

W piątym, być może najbardziej znaczącym dla perspektywy polskiej rozdziale, proponuję nowatorskie odczytanie zarzutu o rasizm, który postawił wobec twórczości Conrada nigeryjski pisarz Chinua Achebe. Inaczej niż poprzedni obrońcy Conrada nie staram się dowieść, że Conrad nie mógł być świadomy oczywistych dla nas implikacji narracyjnych (gdyż na to Achebe odpowiada, że geniusz powinien być świadomy). Posługując się autobiografią Achebe *There Was Once a Country: A Personal History of Biafra*, zakreślam różnice, ale i podobieństwa między Achebe a Conradem. Wykazuję, że osądzenie Conrada zostało przypieczętowane aprobatą zachodnich krytyków ponieważ

pozwała ono na stworzenie iluzji, że rachunki między Europą a Afryką zostały w ten sposób wyrównane. Następnie odczytuję na nowo wczesne powieści Conrada (*Szaleństwo Almayera*, 1895 i *Wyrzutek*, 1896), by wykazać, że te powieści, osadzone we współczesnej Conradowi Indonezji, prezentują różnorodnych kulturowo bohaterów, z akcentem na arabsko-europejską rywalizację. W *Wyrzutku* to biali, oglądani przez arabskich komentatorów, postrzegani są „jak dzieci” (nieświadomi swoich działań, impulsywni). Natomiast *Szaleństwo Almayera* to jedyna znana mi powieść europejskiego autora, w której religijnemu Arabowi przyznane jest ostatnie słowo. Dynamiczne przedstawienie zróżnicowanych pod względem rasowym i religijnym społeczności w tych wczesnych powieściach wskazuje, że Conrad nie powtarzał bezmyślnie (jak sugeruje nie tylko Achebe, ale i obrońcy Conrada) rasowych stereotypów.

W zakończeniu rozdziału podkreślam, że Conrad to nie Marlow. Conrad to wrażliwy na siłę schematów pisarz, który zaprezentował je, jak w lustrze, swojej brytyjskiej publiczności, traktującej te schematy niczym wyznanie wiary, co wykazuję z pomocą *Raju Młodzieży. Wspomnienia z Cambridge* Marii Komornickiej (1896). Z pomocą *Ducha Króla Leopolda* Adam Hochschilda ustalam, że niezdefiniowana kraina afrykańska z *Jądra ciemności* to niewątpliwie Kongo—pierwszy kompletnie sprywatyzowany kraj na świecie, będący w posiadaniu belgijskiego króla Leopolda II, a zarazem prefiguracja obozu koncentracyjnego, którego więźniowie pracują ponad siły do głodowej śmierci. Do pogłębionej analizy *Jądra ciemności* stosuję więc metodę porównawczą zestawiając prozę Conrada z opowiadaniem Tadeusza Borowskiego. To pozwala mi ustalić, że cyniczne spojrzenie Marlowa wykazuje niezwykle powinowactwo z podobnie zdystansowanym, a przy tym obnażającym funkcjonowanie bezwzględego mechanizmu zagłady, spojrzeniem Tadka z opowiadań Borowskiego *Pożegnanie z Marią*. Po raz kolejny w obrębie tej książki **moje doświadczenie polonistyczne pomaga mi zbudować skuteczny argument dotyczący istotnej kwestii w literaturze anglojęzycznej.**

Kontynuując połączony wątek długu i rasy, krótkie interludium poświęcam *Kupcowi weneckiemu* Szekspira. Tu podążam za długiem jako narzędziem w kontekście siedemnastowiecznej Wenecji, od Rialto do utopii Belmont, przywołanej do życia przez Antonio, gdyż utopijne fantazje stanowią formę ucieczki z patriarchalnej pułapki. W zestawieniu Shylocka i Antonio podkreślam przemoc, faktyczną lub symboliczną, narzuconą obu antagonistom, odnotowując, że obaj zostali wykluczeni ze szczęśliwego zakończenia sztuki: Antoni, traci towarzystwo młodych mężczyzn i zostaje mu odnotowana już na początku sztuki melancholia; Shylock, zmuszony do ochrzczenia się, traci swoją żydowską społeczność.

W zakończeniu książki powołuję się na opowiadanie „Naszyjnik” Maupassanta, żeby wykazać nonsens i wewnętrzną niewolę, będące konsekwencją pragnienia spłaty nieistniejącego długu. Chęć bycia lubianą/lubianym, którego skutkiem jest dług w „Naszyjniku” (pragnienie popularności) to, jak wykazuje przypadek ojca w *Chłopięcych latach* Coetzee, jedna z najważniejszych ukrytych motywacji tragicznie się kończącego zadłużenia. Kończę wnioskiem, że literatura, która rzuca światło na ukrytą w cieniu historii postać dłużnika, jest zarazem literaturą, która uwrażliwia czytelników na

-----
peregrynacje bohaterów przegranych, których życiorysy mieszczą się w kategorii subaltern. Jest to zatem literatura, która przeciwstawia się neoliberalnemu projektowi, każącemu nam oklaskiwać ekonomicznych zwycięzców, a z nieudaczników drwić, lub pouczać ich, że sami są sobie winni.

Kończę podkreślając, że najważniejsze powieści początku dwudziestego pierwszego wieku okazują się politycznie zaangażowane i usytuowane w konkretnych historycznych i kulturowych kontekstach. Tu mam na myśli amerykańskie powieści Donny Tartt; m. in. *The Goldfinch* (2014) oraz Gillian Flynn, m. in. *Gone Girl* (2012), gdzie peregrynacje bohaterów dyktowane są przez ekonomiczny kryzys, czy to rodzinny, czy przeżywany na skalę narodową. Ale nawet bardziej subtelne brytyjskie powieści (Julian Barnes, *The Sense of Ending*, 2011; Samantha Harvey, *Dear Thief*, 2015) w których centralny okazuje się wątek lojalności, podszyte są kategorią długu traktowaną przez drugorzędnych bohaterów tych powieści z ekonomicznego punktu widzenia (nielojalność jako rachunek nie do wyrównania), nie pozwalając zarazem narratorom na łatwą ucieczkę w sentymentalizm.

Dodatkowym wyzwaniem dla procesu pisania tej książki był fakt, iż współczesne powieści to wymagające rozwikłania puzzle, które wykorzystując narracje kryminalne i twarde fakty oczekują od czytelnika umiejętności nabytych podczas lektury powieści postmodernistycznej. Czytając je staram się zastosować narzędzia krytyczne właściwe dla kultury, w której owe powieści powstały. Nie stosuję jednak tej reguły ściśle, żeby nie doprowadzić do paradoksalnej segregacji, zgodnie z którą powieści indyjskie miałyby być czytane za pomocą narzędzi wypracowanych przez Spivak, a francuskie przez Kristevą.

Książka osadzona jest w krytyce postkolonialnej; stąd niewątpliwie pomocny w odczytaniu Conrada okazał się Edward Said. Jak wykazałam wcześniej, skuteczne okazuje się zatem rzutowanie doświadczeń krytycznych i pisarskich z jednej narodowej kultury na drugą, choćby oddalone były one o kontynenty, co wskazuje na kompleksowe struktury owych kultur, uważanych za oddalone od centrum i oznaczanych jako peryferyjne. Moje działanie analityczne można więc uznać za decentralizujące, czyli zmierzające do przeniesienia owego centrum na peryferie, pomiędzy Indie Adigi, Alaskę Chabona, Conradowską Indonezję a Polskę, której kontekstem jest Europa Wschodnia.

Warto podkreślić, że książka powstała w języku angielskim. Korzystając z metodologii dokonań postkolonialnej nauki literaturoznawczej, podkreślam w niej mój wschodnioeuropejski punkt widzenia. Zakładam, że wśród głosów autorów z kręgu kultury zachodniej, ale też arabskich, izraelskich, indyjskich, oraz afrykańskich, powinien się znaleźć polski głos, który potrafi włączyć się w różnorodność jak w skomplikowaną tekstualną tkaninę (Spivak).

W ten sposób postuluję na przykład, iż tak jak Coetzee uczył się dekonstrukcji apartheidu od opozycyjnych pisarzy rosyjskich, tak my być może zyskamy narzędzia potrzebne do dekonstrukcji naszej współczesności studiując pisarzy południowo-afrykańskich. Dla tej książki znaczące drogowskazy wyznaczają też prace Sary Ahmed, która pracuje na skrzyżowaniu queer theory, gender studies (badań nad rodzajem), race studies (badań nad rasą w kulturze zachodniej) i klasycznych już badań postkolonialnych.

Gdy skupiam się na wykluczeniu, to interesują mnie sytuacje wykraczające poza model abjektalności, czyli niemego poniżenia. ***Glorious outlaw to każdy niesłusznie oskarżony, kto odmawia przyjęcia na siebie wstydu, pomimo publicznej defamacji. Ktoś taki*** adoptuje swoją klęskę (Halberstam 2011) i zamieszkuje w niej na czas odzyskania sił. Nie rezygnuje z ironii i humoru. Nie mając szans na to, żeby otwarcie przeciwstawić się władzy, korzysta więc z mobilności, inteligencji i sprytu. Taki byt nie jest melancholijny, tylko performatywny. Skupiony zasadniczo na własnym przetrwaniu, w drobnych sukcesach znajduje źródło przyjemności, która go wzmocni.

W podsumowaniu łączę temat długu ze stanem niezależnych badań naukowych w Polsce i skutkami tego, co Martha C. Nussbaum nazwała „światowym kryzysem w edukacji,” nieprzypadkowo łączącym się ze światowym kryzysem finansowym 2008-2009 roku. Polska nauka, przynajmniej w zakresie humanistyki, jest drastycznie niedofinansowana. Zadłużenie nie jest tu zatem teoretycznym problemem, z którym polski badacz lub badaczka nigdy nie mieli okazji się zaznajomić. Widmo komornika jest nam tak bliskie jak widmo porażki, a akrobacje związane z trzymaniem tego widma na dystans są dobrze przećwiczoną umiejętnością. W końcowych wnioskach wskazuję na abjektalność kondycji dłużnika, który w panoramie społecznej sytuuje się niedaleko uchodźcy i bezpieczeństwa. Daleka jest mu jednak melancholia samobójcy: dłużnik chce się ratować, do tego przejawia skłonność do teatralizacji swoich zachowań. Zyskują na tym powieściowe narracje, w których dłużnik jest protagonistą, gdyż nieprzewidywane zwroty akcji to efekt nadzwyczajnej aktywności dłużnika, jego pełnych desperacji wysiłków, by utrzymać głowę nad powierzchnią wody (pod którą, jak wspólnie wykazują E.M. Forster i Margaret Atwood mieszkają biedni, podczas gdy bogaci rezydują na wyspach wzniesionych z dochodu płynącego z inwestycji). Współczesne powieści z dłużnikiem jako protagonistą pozwalają nam dłużnika uczłowieczyć. A to jest ważny problem dla badaczy literackiego obrazu nowoczesności, kryzysów w niej zachodzących, oraz problemów ujawniających się po transformacji 1989 w Polsce. Jest to także problem moralny, gdyż w społecznym dyskursie zbyt łatwo wymazuje się tych, którzy „sami byli sobie winni”, bo są biedni. Ewidentna jest autoironia narracyjnych dłużników jako protagonistów, którzy nie wahają się drwić z propagandowego pustostwa, zapewniającego nas, iż żyjemy w najlepszym ze światów.

Wykorzystanie monografii i jej dokonań:

Moja monografia może być postrzegana i wykorzystana jako:

1. Podstawa do wznowienia debaty o *Jądrze ciemności* Josepha Conrada i krytycznym eseju Chinua Achebe o Conradzie;
2. Materiał na zajęcia, wykłady i seminaria o współczesnej literaturze postkolonialnej.
3. Materiał do dyskusji na temat użyteczności dyskursu postkolonialnego dla analizy historii i kultury polskiej.
4. Popularyzacja i analiza twórczości autorów: Aravind Adiga, Michael Chabon, J.M. Coetzee, Margaret Atwood, Doris Lessing, Emma Donoghue i Chimamanda Ngozi Adichie.
5. Materiał do dyskusji na temat postaci dłużników i motywu długu w literaturze współczesnej, jak i wiktoriańskiej.

6. Materiał do dyskusji na temat *Kupca weneckiego* Szekspira.
7. Materiał do dyskusji na temat postkolonialnych obligacji i powinności, oraz na temat przyjęcia uchodźców w Europie.

Lista tekstów literackich, które są przedmiotem analiz w monografii:

Chinua Achebe: *There Was a Country: A Personal History of Biafra* (2012), *Things Fall Apart* (2001); Chimamanda Ngozi Adichie, *Purple Hibiscus* (2003), *Half of a Yellow Sun* (2006), *Americanah* (2013); Aravind Adiga, *The White Tiger* (2008); Aphra Behn, *The Rover* (1677). Tadeusz Borowski, *Pożegnanie z Marią* (1948), Joseph Conrad, *Almayer's Folly* (1895), *An Outcast of the Islands* (1896), *Heart of Darkness* (1899), *Tales of Unrest* (1898), *A Personal Record* (1912); "The Secret Sharer" (1909), Michael Chabon, *The Yiddish Policemen's Union* (2007); J. M. Coetzee, *Boyhood: Scenes from Provincial Life* (1997), *Disgrace* (1999), *Youth: Scenes from Provincial Life II* (2002); Charles Dickens, *Little Dorrit* (1855-57), *Bleak House* (1852-53); Emma Donoghue, *Slammerkin* (2000); George Eliot, *Middlemarch* (1871-2); Michael Faber, *The Crimson Petal and the White* (2002); Gillian Flynn, *The Complete Gillian Flynn: Gone Girl, Dark Places, Sharp Objects* (2014); Frederick Forsyth, *The Biafra Story: The Making of an African Legend* (2009); Mary Gaitskill, *Don't Cry: Stories* (2010); Michał Głowiński, *Czarne sezony* (2002); Witold Gombrowicz, *Ferdydurke* (1937); Guy Maupassant, "The Necklace" (1884); V.S. Naipaul, *An Area of Darkness* (1964); George Orwell, *Animal Farm: A Fairy Story* (1946); William Shakespeare, *The Merchant of Venice* (1598); Donna Tartt, *The Secret History* (1992), *The Goldfinch* (2013); William Makepeace Thackeray, *Vanity Fair* (1848);

Do ich interpretacji wykorzystałam następujące prace z zakresu filozofii i historii kultury:

Giorgio Agamben, *Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life* (1998); Sara Ahmed, *The Promise of Happiness* (2010), *Willful Subjects* (2014); Margaret Atwood, *Payback: Debt and the Shadow Side of Wealth* (2008); Zygmunt Bauman, *Modernity and Ambivalence* (1991), *Modernity and the Holocaust* (1989). Simone de Beauvoir, *Le Deuxième Sexe* (1949); J.M. Coetzee, *Giving Offence: Essays on Censorship* (1996); *Inner Workings: Essays 2000-2005* (2007); Michel Foucault, *Discipline & Punish: The Birth of the Prison*, *The History of Sexuality. Vol I* (1990); Sander Gilman, *Freud, Race, and Gender* (1993), *Health and Illness* (1995); Sandra M. Gilbert & Susan Gubar, *The Madwoman in the Attic: The Woman Writer and the Nineteenth-Century Literary Imagination* (1979); David Graeber, *Debt: The First 5,000 Years* (2011); Judith Halberstam, *The Queer Art of Failure* (2011); Adam Hochschild, *King Leopold's Ghost: A Story of Greed, Terror, and Heroism in Colonial Africa* (1998); Eva Illouz, *Cold Intimacies: The Making of Emotional Capitalism* (2007), *Why Love Hurts: A Sociological Explanation* (2012); Luce Irigaray, *This Sex Which Is Not One* (1977); Julia Kristeva, *Black Sun: Depression and Melancholia* (1989), *Powers of Horror. An Essay on Abjection* (1982), *Tales of Love (European Perspectives)* (1987), *Strangers to Ourselves* (1991). Doris Lessing, *Prisons We Choose to Live Inside* (1986), *Primo Levi, If This Is a Man* (1987), Alice Miller, *For Your Own Good: Hidden Cruelty in Child-Rearing and the Roots of Violence* (2002); George L. Mosse, *Nationalism and Sexuality. Respectability and Abnormal Sexuality in Modern Europe* (1985); Zdzisław Najder, *Joseph Conrad: A Chronicle* (1983); Iris Parush, *Reading Jewish Women: Marginality and Modernization in Nineteenth-Century Eastern European Jewish Society* (2004); Thomas Piketty, *Capital in the Twenty-First Century* (2014); Michael Ragussis, *Figures of Conversion: "The Jewish Question" and English National*

Identity (1995); Andrew Michael Roberts, *Conrad and Masculinity* (2000); Arundhati Roy, *Capitalism: A Ghost Story* (2014); Gayatri Chakravorty Spivak, *A Critique of Postcolonial Reason: Toward a History of the Vanishing Present* (1999), *Nationalism and the Imagination* (2010); Ian Watt, *Essays on Conrad* (2000); Cedric Thomas Watts, *Joseph Conrad* (1994); Andrea White, *Joseph Conrad and the Adventure Tradition: Constructing and Deconstructing the Imperial Subject* (1993).

Podsumowując tę wstępną część niniejszego referatu, opisującą moje dokonanie podstawowe dla wszczęcia przewodu habilitacyjnego, pragnę podkreślić, że książka *Glorious Outlaws: Debt as a Tool in Contemporary Postcolonial Fiction* w sposób nowatorski łączy twórczość współczesnych autorów zamieszkujących różne kultury na świecie, wskazując na słusność twierdzenia, że w ostatnich latach mówić możemy o literaturze w języku angielskim (a nie o literaturze angielskiej lub amerykańskiej) jako literaturze bez granic. Głównymi dokonaniem tej książki jest włączenie polskich pisarzy w nurt dyskusji na temat tej literatury, jak również połączenie analizy kulturowej i literackiej, żeby w sposób całkowicie nowatorski wyodrębnić cechy dłużnika, a zatem takiego protagonisty, którego egzystencja łączy w sobie cechy abjektalne (dłużnik to społeczny „cień”) oraz performatywne z perspektywy badań postkolonialnych, oraz najnowszych badaczy formułujących swoje spostrzeżenia na pograniczu ekonomii, antropologii i historii kultury oraz uwzględnienie teorii ekonomicznych w analizie obrazu przemian kulturowych.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo - badawczych (artystycznych).

W niniejszym autoreferacie pragnę przedstawić swoje badania naukowe, pokrótce opisać najważniejsze publikacje i plany naukowe oraz zaznaczyć najważniejsze aspekty mojej działalności naukowo-dydaktycznej. Pracuję na stanowisku Adiunkta w Katedrze Kultur i Literatur Anglojęzycznych na Uniwersytecie Gdańskim, gdzie prowadzę zajęcia z zakresu literaturoznawstwa, pisania akademickiego i tłumaczeń, godząc obowiązki dydaktyczne i naukowe. Jest to moje podstawowe miejsce zatrudnienia, które pozwala mi zarazem rozwijać moje zainteresowania i badania, a także uczestniczyć w międzynarodowych konferencjach i w rozwoju akademickich sieci współpracy międzynarodowej (Por., dla przykładu, udział w Badaniach oraz Konferencjach – Załącznik nr 3).

Przedstawiając swój dorobek, pragnę zaznaczyć, iż moja działalność naukowa powstaje równolegle z aktywnością artystyczną, literacką, oraz że moja obecność na międzynarodowych konferencjach łączy się często z funkcją reprezentowania literatury i kultury polskiej za granicą. Moje badania literackie natomiast można podzielić na trzy główne dziedziny:

- 1). Badania historycznoliterackie dotyczące literatury polskiej (do 2004 roku),
- 2). Badania historyczno-archiwalne, przeprowadzone dla celów literackich, nie związanych z akademią, które można wykorzystać do popularyzacji kultury ziem polskich (2004-2009);

3). Badania historycznoliterackie dotyczące literatur anglojęzycznych, w obrębie których uwzględniłam i cytuję pisarzy pochodzenia polskiego (Conrad), oraz pisarzy polskich (Gombrowicz, Borowski, Głowiński). Głosy polskich pisarzy w ten sposób stają się częścią międzynarodowej dyskusji na temat relacji między historią, polityką, a kulturą, zostają wplecione w dyskurs, w którym uczestniczy Doris Lessing oraz J. M. Coetzee. **Pisarze anglojęzyczni, których badam, są reprezentantami literatur marginalnych, lub marginalizowanych, powstających w Indiach, Kanadzie i państwach afrykańskich, jednak obszary ich zainteresowań (nacjonalizm, migracja, emigracja) są uderzająco bliskie tym, które rozważane są w literaturze polskiej. Moje wykształcenie, na które składa się polonistyka i anglistyka, predystynuje mnie niejako do dostrzegania takich wspólnych obszarów i paralel. Moim pragnieniem jest aby literatura Środkowo i Wschodnioeuropejska stała się częścią międzynarodowego dyskursu na temat kulturowej migracji i dyskusji ponad podziałami.** Uczestniczę w projektach wydawniczych i badawczych, zarówno dotyczących polskiej literatury i jej popularyzacji w świecie, jak i w projektach dotyczących literatury anglojęzycznej, łącząc oba te obszary.

Osiągnięcie naukowe, które przedstawiam jako główne w niniejszym postępowaniu habilitacyjnym, czyli *Glorious Outlaws: Debt as a Tool in Contemporary Postcolonial Fiction*, jest połączeniem wyżej wymienionych dziedzin. Książka, która powstała po angielsku, prezentuje wątki polskie równoległe do problemów żydowskich, południowo-afrykańskich, czy hinduskich, pokazując zarazem, iż żadna kultura, ani polska, ani żydowska, ani hinduska, ani południowo-afrykańska, nie istnieje osobno, lecz jesteśmy raczej częścią większej wspólnoty, a nasze indywidualne, jak i narodowe decyzje mogą wpływać na kultury innych krajów i przyspieszać, bądź inspirować, jak i opóźniać ich rozwój. W tej pracy krytykę postkolonialną łączę, inspirowana pracami Sary Ahmed i Michela Foucaulta, z metodologią badań nad rodzajem i męskością, dopasowując klucz interpretacyjny do czytanego tekstu, i podkreślając swój usytuowany geograficznie jako Polska bądź Europa Wschodnia punkt widzenia.

Poniżej pokrótce przedstawię moje badania według następującej kolejności:

1. Badania w latach 2009-2016.
  - 1.1. Prace przygotowawcze i badania nad monografią *Glorious Outlaws: Debt as a Tool in Contemporary Postcolonial Fiction*. Udział w konferencjach.
  - 1.2. Medical Humanities.
2. Dotychczasowe prace badawcze oraz publikacje.
  - 2.1. Badania w latach 2005-2009.
    - 2.2. *Śmierć jako gwałt*. Dziedzictwo drugiej wojny światowej.
    - 2.3. *Obszary Odmienności. Rzecz o Marii Komornickiej*.
  - 2.4. Badania w ramach slawistyki zagranicznej 2003-2005.
  - 2.5. Twórcze pisanie.
3. Działalność dydaktyczna
4. Współpraca międzynarodowa.

5. Sposoby popularyzowania nauki.
6. Podsumowanie.
7. Bibliografia: Publikacje omówione w niniejszym Autoreferacie (wybór z dorobku Habilitantki).

1. Badania w latach 2009-2016:

1.1. W ramach obowiązków pracowniczych poszczególne rozdziały książki zatytułowanej *Glorious Outlaws: Debt as a Tool in Contemporary Postcolonial Fiction* prezentowałam na międzynarodowych konferencjach. Były to:

- Konferencja Gender in English Studies International Symposium: The Fluidity and Contestability of Gender and Sexuality Conference na Uniwersytecie Szczecińskim, 19-21 października 2012, gdzie zaprezentowałam referat "The Public as Devouring Mother: 'The Agonized Face' by Mary Gaitskill."
- Konferencją PAAS (Polish Association for American Studies) na Uniwersytecie Gdańskim w październiku 2011, gdzie zaprezentowałam referat „*The Yiddish Policemen's Union: Alaska made in Poland*”.
- Joseph Conrad Society (UK) 35th Annual Conference w Londynie w czerwcu 2009, gdzie zaprezentowałam referat: “Marlow’s Truth: What the Horror stands for in Conrad’s ‘Heart of Darkness.’”

1.2 Do tego w okresie 2012-2013 zainteresowałam się **humanistyką medyczną**, czyli gałęzią badań, która łączy w sobie kwestie humanistyczne i medyczne. Efektem tych zainteresowań był udział w zagranicznych konferencjach i na stypendialnym pobycie badawczym:

- Konferencja Attentive Writers: Healthcare, Authorship, and Authority, która odbyła się w Medical Humanities Research Centre na Uniwersytecie w Glasgow w Szkocji w sierpniu 2013, gdzie zaprezentowałam referat: "Got Lyme? Here are our metaphors!"
- Fragile? Symposium on Dance, Arts, and Visual Impairment, które odbyło się na Uniwersytecie Talińskim w Estonii w kwietniu 2012, gdzie przedstawiłam prezentację audiowizualną: „Giving Clear Markers: Duo Milonguita”.
- Wykład Performing Illness and Queerness in a Bad Economy, którego udzieliłam w Centre for Medical Humanities, School of Modern Languages & Cultures na Uniwersytecie w Glasgow w marcu 2013.
- Pobyt jako Affiliated Scholar przy RIAS (Russian Institute for Advanced Studies in Humanities and Technology) na Uniwersytecie Szołochowa w Moskwie latem 2013 roku. Temat badań: Borelioza jako polityczna metafora.
W moich planach leżało nawiązanie zagranicznej współpracy z jednym z ośrodków brytyjskich, w których medyczna humanistyka się rozwija. Być może w stosownym czasie będę mogła do tych planów powrócić.

2. Dotychczasowe prace badawcze i publikacje.

2.1. W latach 2005-2009 przeprowadziłam obszerne badania archiwalne w Archiwum Miasta Warszawy oraz Bibliotece Narodowej, a także w archiwach miejskich Kutna, Płocka, oraz Siedlec, m. in. z pomocą grantu z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2005. Badania te były konsekwencją moich wcześniejszych odkryć związanych z przełomem wieków i modernizmem w Polsce, a książka mająca być rezultatem tych badań

archiwalnych jest w przygotowaniu i dotyczy historii dziewiętnastowiecznego kapitalizmu na ziemiach centralnej Polski. Efekty badań zaprezentowałam na konferencjach międzynarodowych, m. in.:

- Konferencja Literatura Polska od 1989 roku, gdzie wzięłam udział w panelu: *Jewish Themes in Contemporary Polish Literature* w School of Slavonic and East European Studies przy University College London w listopadzie 2011.
- Konferencja *Pioneering Jews: Cowboys, Rebels, and Trailblazers*, zorganizowana przez Western Jewish Studies/ Midwestern Jewish Studies Association na Uniwersytecie w Denver, USA, w kwietniu 2009 roku. Tam zaprezentowałam referat: "Urke Nachalnik – Thief and Storyteller."
- W mojej pracy MFA na Mills College, gdzie na zaliczenie programu magisterskiego zaprezentowałam *Research Stories* (Opowiadania z badań naukowych).

2.2. *Śmierć jako gwałt: dziedzictwo drugiej wojny światowej.*

W mojej pracy magisterskiej, zatytułowanej: *Śmierć jako gwałt. O twórczości Stanisława Grochowiaka*, której promotorką była profesor Maria Janion, a nadzór naukowy zapewniła profesor Ewa Nawrocka, skupiłam się na dziedzictwie wojny i obozów koncentracyjnych w twórczości Stanisława Grochowiaka, w tym na jego poezji, m. in. z tomu *Menuet z pogrzebaczem* i dramacie *Po tamtej stronie światec*. Ta praca jest rezultatem mojej najwcześniejszej refleksji nad związkami między literaturą polską a przemysleniem doświadczenia drugiej wojny światowej, które równocześnie odbywało się w Europie Zachodniej. Do zanalizowania wybranych utworów Grochowiaka, w których odbijają się materialne i psychologiczne zniszczenia spowodowane przez wojnę stosuję narzędzia z filozofii i krytyki kultury z prac Georgesa Bataille'a, Alberta Camusa, René Girarda, Tadeusza Komendanta, Juliana Kornhausera, Elizabeth Kübler-Ross, Artura Sandauera, and Philippe'a Sollersa. Badałam związek kata z ofiarą w dramacie Grochowiaka, a także pewien wątek przejawiający się w poezji, iż przedmioty przynoszą pocieszenie, ponieważ nie umierają i nie cierpią, a wreszcie poświadczają, że wieczność istnieje, choć ludzka, z natury cierpiąca świadomość, nie ma do niej dostępu i jest wykluczona z jej działań. Ta analiza przeszła próbę czasu i jest przygotowywana do publikacji.

2.3. *Obszary Odmienności. Rzecz o Marii Komornickiej.*

Moja praca doktorska "Maria Komornicka i kreacje odmienności" powstała pod kierunkiem profesor Marii Janion w Instytucie Badań Literackich PAN. Pisanie tej książki poprzedził semestralny wykład o modernizmie i Marii Komornickiej, który przygotowałam dla *gender studies* Uniwersytetu Warszawskiego na jesieni 1998 roku. Natomiast w listopadzie 2000 roku wygłosiłam wykład o Marii Komornickiej na Uniwersytecie w Iowa. Jej napisanie wsparte zostało grantem z Komitetu Badań Naukowych w 2002, oraz stypendium Fundacji Kościuszkowskiej w roku 2003. KBN wsparł też kolejnym grantem publikację książki pt. *Obszary odmienności. Rzecz o Marii Komornickiej* (Słowo/obraz terytoria, 2007, ss. 579).

Pisanie pracy poprzedzone zostało zbadaniem świadectw (tekst literacki, korespondencja, wspomnienie, komentarz krytyczny, wywiad), dzięki czemu wiele wydarzeń z życia młodopolskiej poetki nabrało sensowności, a literackie, bądź osobiste decyzje zyskały na wyjaśnieniu w obrębie wskazanego kontekstu. Postać autorki *Biesów* przyciągała już wcześniej zainteresowanie badaczy (czego świadectwem są artykuły i książki m. in. Edwarda Bonieckiego, Marii Janion, Marii Podraży-Kwiatkowskiej). W moich wnioskach starałam się wystrzegać jednostronnych rozwiązań. Śledziłam za to tropy kulturowe i ślady transgresji na przestrzeni rozmaitych tekstów i wypowiedzi, nie

wyłaczając *Księgi poezji idyllicznej*, która, jak odnotowała recenzentka, Krystyna Kłosińska, „po raz pierwszy w historii literatury [została] tak obszernie i rzetelnie zinterpretowana”.

W mojej pracy skupiam się także na stylach recepcji postaci i twórczości Komornickiej za jej życia, jak również po prezentacji w 1962 roku w „Archiwum Literackim”. Do zbadania tych świadectw przystosowuję narzędzia i metody wypracowane przez badaczy i badaczki zajmujących się teorią rodzaju (nie stosuję słowa *gender*, gdyż uważam je za zbędne wypożyczenie); używam terminologię wypracowaną przez badaczy wywodzących się z lacanowskiej linii psychoanalizy, takich jak Luce Irigaray i Jane Gallop; wspomagam się myślą współczesnych filozofów kultury, takich jak Judith Butler, Michel Foucault i Zygmunt Bauman.

Jeśli natomiast chodzi o kontekst historyczno-kulturowy, to wskazuję na brak autonomii polityczno-kulturowej Polski, oraz wyczerpanie obu istotnych dla XIX wieku propozycji zachowania tożsamości narodowej i odzyskania państwowości: romantycznej (opartej na powstaniach) i pozytywistycznej (budującej się na edukacji, samoświadomości i mocnej klasie średniej).

Młoda Polska, jako nowatorska propozycja kulturowa, została w opozycji do tych dwóch modułów uznana za „odmieńca” i obcy implant, a jej reprezentanci, dekadenci lub moderniści potraktowani jak nosiciele zwyrodnienia—perwersji płciowej i choroby umysłowej. Jedną z cech modernistycznych uznanych za chorobliwe była kobiecość, podczas gdy pisarki były „udziwniane” w recepcji. W odpowiedzi moderniści manifestacyjnie uczynili z własnej „chorobliwości” artystyczną cnotę. Przy tym wzajemnym oddziaływaniu kontekstu i twórczości, decyzja Komornickiej, żeby „stać się mężczyzną” staje się być może zrozumiała.

Wydanie tej książki poprzedzone było publikacją artykułów. Mój pierwszy tekst o Marii Komornickiej to „W. + M. = M.W.”, który ukazał się w antologii *Nowa świadomość płci w modernizmie. Studia spod znaku gender w kulturze polskiej i rosyjskiej u schyłku stulecia*, pod red. Germana Ritza et al. (Kraków: Universitas, 2000) i był efektem konferencji *Neues Geschlechterbewusstsein in Sprache und Geschichte der Moderne. Gender in der polnischen und russischen Jahrhundertwende*, zorganizowanej przez slawistykę w Zurichu w sierpniu 1998 roku. Następnie esej „Malcontent in Cambridge” ukazał się w biuletynie *Institute of Slavic, East European and Eurasian Studies* przy Uniwersytecie Kalifornijskim w Berkeley. Kolejne prezentacje twórczości i postaci Komornickiej to spotkanie autorskie w Instytucie Badań Literackich Uniwersytetu Śląskiego w czerwcu 2005, oraz na konferencji *Kartografie* zorganizowanej przez Université Paris IV et Centre d’Etudes Feminines w Paryżu w listopadzie 2004. Wreszcie esej „If I Were a Man, I’d Tell You I Had also a Certain Temptation”: On *The Booke of Idyllic Poetry* by Maria Komornicka ukazał się w zbiorze *Tribades, Tommies and Transgressives*, pod red. Mary McAuliffe i Sonja Tiernan (Newcastle 2008).

2.4. Badania w ramach slawistyki zagranicznej 2003-2005.

Dzięki stypendium Fundacji Kościuszkowskiej objęłam funkcję Visiting Scholar w Institute of Slavic, East European and Eurasian Studies przy Uniwersytecie Kalifornijskim w Berkeley w latach 2003–2005. Badania, które prowadziłam z początku wiązały się z tematyką mojej pracy doktorskiej, czyli Środkowo-Europejski Modernizm oraz początki tendencji, które okazały się znaczące w wieku dwudziestym: rozmaite nacjonalizmy, socjalizm, oraz feminizm. Moja diagnoza okazała się słuszna, gdyż na początku dwudziestego pierwszego wieku obserwujemy ich dalszy rozwój, co powinno nas tym bardziej zachęcić do przemyślenia modernizmu. Te badania z kolei doprowadziły do

moich zainteresowań kulturą małych miast na terenach Polski centralnej i wiekiem dziewiętnastym, czym zajmowałam się dalej w Beatrix Bain Research Group przy UC Berkeley w 2006.

2.5. Twórcze pisanie.

Jestem jedną z pierwszych nauczycielek twórczego pisania (*creative writing*) w Polsce. Pierwsze zajęcia z twórczego pisania poprowadziłam już w 1997 roku na *gender studies* przy Uniwersytecie Warszawskim, gdzie cieszyły się niezmiernie popularnością. Zajęcia te prowadziłam co semestr do 2001 roku.

W 2000 roku poprowadziłam też zajęcia z twórczego pisania dla studentów translatoryki na Uniwersytecie Humboldta w Berlinie.

W latach 1999-2000 prowadziłam korespondencyjną szkołę twórczego pisania przy *Wysokich Obcasach*. Był to eksperyment, który pozwalał mi kontaktować się bezpośrednio z czytelniczkami. W czasie tego roku czytałam prace czytelniczek, nagradzałam je, zamieszczałam najlepsze utwory na stworzonej w tym celu stronie internetowej i przedstawiałam kolejny „temat” do pisania.

W 2001 podjęłam współpracę ze Studium Literacko-Artystycznym przy Uniwersytecie Jagiellońskim, która trwa do dziś. Wart wspomnienia jest mój udział w panelu „Mistrzowie i uczniowie” na festiwalu „Literatura wobec nowej rzeczywistości” zorganizowanym przez Studium Literacko-Artystyczne UJ w Krakowie w czerwcu 2004.

W 1999 wydałam podręcznik *Twórcze pisanie dla młodych panien* (Warszawa, WAB). Jego rozdziały poświęcone są kwestiom kompozycyjnym i technicznym, a każdy rozdział zakończony jest ćwiczeniami.

W latach 2007-2009 studiowałam *creative writing* na poziomie magistra na Mills College w Oakland; pracę magisterską w specjalizacji *fiction* pisałam pod kierunkiem Christiny Garcia. Studia ukończyłam z dyplomem MFA (Master of Fine Arts). Tytuł pracy magisterskiej to *Opowiadania z badań naukowych (Research Stories)*, zbiór opowiadań. Umiejętności uzyskane podczas tych studiów uważam za bezcenne i staram się je stosować na własnych zajęciach.

Jestem przekonana, że wprowadzenie elementów twórczego pisania na każdym poziomie nauczania pozwala stworzyć lepsze, bardziej otwarte, skłonne do negocjacji, słuchania i dyskusji społeczeństwo. Przekonaniu temu dałam wyraz w wystąpieniu „Freewriting Opportunities: How Do We Learn to Benefit From Them?” na konferencji *Writing Right Now* w Mills College (grudzień 2007), wygłaszając wykład gościnny pod tytułem „Creative Writing as a Peace Project” w Literatur Huset, Oslo (maj 2008), oraz w przedstawionym na konferencji *Scholars as Fictionists, or On-Off-Campus Creative Writing and 'Pictures from an Institution': Academy across Time and Media* na Uniwersytecie Gdańskim w październiku 2015 referacie: „Creative Writing as a Tool for Exercising Civil Presence”. Rozwinęłam ten temat również na panelu ekspertów *Twórcze pisanie. Między Uniwersytetem a Rynkiem* na Uniwersytecie Łódzkim (czerwiec 2016).

3. Działalność dydaktyczna.

Moja działalność dydaktyczna jest wspierana przez Katedrę Literatur i Kultur Anglojęzycznych Uniwersytetu Gdańskiego. Pracuję ze studentami w zgodzie z założeniem, że dla skutecznego nauczania literatury w języku angielskim konieczne jest zintegrowanie pisania z dyskusją na tematy literackie. Uważam eseje i odpowiedzi z lektury za ważne narzędzie nauczania w ramach ćwiczeń z historii literatury, jak i z pisania

akademickiego, wymuszające wręcz praktyczne zastosowanie teorii oraz zintegrowanie wiedzy i umiejętności.

Na moich zajęciach stosuję różne formy pracy w grupach i parach. Różnicuję techniki pracy studenckiej, aby nie popaść w rutynę. Korzystam z technik audiowizualnych oraz polegam na pracy z i-padem, komputerem i projektorem. Zarówno w klasach pisania akademickiego jak i literatury przedstawiam na początku zajęć dokładny sylabus, natomiast z końcem zajęć przedstawiam podliczenie punktowej oceny końcowej.

W 2009 roku rozpoczęłam zajęcia z kultury amerykańskiej od kursu zatytułowanego „Diversity of American Voices” (Różnorodność Amerykańskich Głosów) w oparciu o eseje i opowiadania pisarzy pochodzących z różnych sfer etnicznych, społecznych i kulturowych, z nastawieniem na to jak w tych opowiadaniach ważą się potrzeby przedstawienia życia społeczności z pragnieniem indywidualnej ekspresji. Wymagania zaliczenia tej klasy wzorowały się na standardowych wymaganiach na amerykańskich uniwersytetach (1 argument 2-stronicowy, 7 odpowiedzi z lektury [1 ½ strony] oraz 1 esej wraz z rozszerzoną bibliografią). Spotkania klasowe były połączeniem wykładu i dyskusji; a aktywny udział studentów w zajęciach (na co złożyły się prace w zespołach, debaty i warsztat redakcyjny przed oddaniem końcowej wersji eseju) był kluczowy.

Kolejne zajęcia semestralne, „Reconstructing the American Dream: From Thomas Jefferson to Barack Obama” (Rekonstrukcja Amerykańskiego Snu: od Thomasa Jeffersona do Baracka Obamy), traktowały ten sam temat w sposób pogłębiony. W tej klasie rozwijałam temat zróżnicowania amerykańskich głosów, przedstawiając amerykańskich Ojców Narodu jako prawdziwych rewolucjonistów (w relacji do „starej Europy”). Do tego wprowadziłam pojęcie konstruktywnego krytycyzmu jako istotnego dla demokratycznego procesu. Wprowadziłam też koncept krytycznego myślenia i korzyści płynące z niego dla demokratycznego rozwoju. Tu wymagania zaliczeniowe były następujące: 8 odpowiedzi z lektury po 2 strony każda, 3-4 stronicowy dziennik z lektury, 2 eseje, rozszerzona bibliografia, oraz warsztat redakcyjny w grupach przed oddaniem ostatecznej wersji esejów. Autorzy, których teksty dyskutowaliśmy w klasie to Thomas Jefferson, Henry David Thoreau, Horatio Alger, Martin Luther King, Jonathan Kozol, Michael Moore, Barbara Ehrenreich, David Krugman, Naomi Wolf, and Barack Obama.

Moja praca dydaktyczna na Uniwersytecie Gdańskim wykracza poza obszar *American Studies*. Dlatego uczyłam też wielu kursów z historii literatury brytyjskiej i irlandzkiej, poczynając od literatury średniowiecznej poprzez renesans, Oświecenie, romantyzm, wiktoriańską, modernizm, a kończąc na postmodernizmie. Za pozytywne pod względem pedagogicznym teksty uważam: George’a Chaucera *Opowieści Kanterberyjskie*: „Opowieść i Prolog Żony z Bath”; Jonathan Swift, „Skromna propozycja,” Olaudah Equiano, „Interesująca opowieść”, Samuel Taylor Coleridge, *Rymy o sędziwym marynarzu*, Elizabeth Barrett Browning, *Sonety z portugalskiego*; *Aurora Leigh*, E.M. Forster, *Howards End*, oraz George Orwell, „Polityka i język angielski” wśród wielu innych.

Prowadziłam też zajęcia z pisania akademickiego i z tłumaczeń w ramach PJNA.

W ramach zajęć fakultatywnych na anglistyce i amerykanistyce prowadziłam cztery razy pionierskie zajęcia z twórczego pisania w języku angielskim. Na tych zajęciach studenci omawiają opowiadania takich pisarzy jak E.A. Poe, Charlotte Perkins Gilman, Henry James, Ernest Hemingway, F. Scott Fitzgerald, William Faulkner, Zora Neale Hurston, Sandra Cisneros, ZZ Packer, Patricia Highsmith i Alice Munro, po czym w odpowiedzi piszą swoje własne krótkie opowiadania po angielsku.

Uczyłam też wprowadzenia do literatury postkolonialnej dwudziestego i dwudziestego pierwszego wieku, pt. „Colonial, Postcolonial, Subaltern”, jak również zajęcia, które łączą literaturę z posthumanistyką, czyli „Animals as Literary Characters” (Zwierzęta jako

postaci literackie), oraz zajęcia z zakresu literatury i humanistyki medycznej, w obrębie seminarium magisterskiego „Illness as Narrative (Choroba jako narracja).

Chętnie angażuję się w niekonwencjonalne promocje dokonań studentek. Na przykład w 1998 zorganizowałam przedstawienie na bazie utworów moich studentek z klasy twórczego pisania w Centrum Sztuki Współczesnej w Zamku Ujazdowskim w Warszawie. W 2001 natomiast wydałam *Kalendarz Inspiracyjny* z ich utworami. W 2010 zachęciłam studentów amerykanistyki do stworzenia strony internetowej i założenia grupy *Americanist* na Facebooku. W czerwcu 2010 pod moim nadzorem odbyła się pierwsza konferencja studencka gdańskich amerykanistów przygotowana przez studentów na 3 roku licencjatu.

Ogółem byłam promotorką:

16 prac licencjackich

8 prac magisterskich.

4. Współpraca międzynarodowa.

Od wielu lat wyjeżdżam na konferencje naukowe, na których przedstawiam rezultaty moich badań. Zarazem biorę udział w projektach, które dotyczą pisarzy i część międzynarodowego sieciowania wynika z mojej działalności pisarskiej. Tu pragnę wyliczyć prezentację poezji polskiej na anglistyce Uniwersytetu w Berkeley z Robertem Hassem jako gospodarzem w marcu 2016 roku, udział w Ledbury Poetry Festival w 2009 roku, *fellowship* w Hawthornden w Szkocji (2013), w Yaddo w USA (2011), w Baltic Center for Writers and Translators na Gotlandii (2011), oraz Iowa International Writers' program (2000), a także prezentacje w Sztokholmie (2001), Rzymie (2008), Kansas (2009), Londynie (2011) i Berlin (2016).

5. Sposoby popularyzowania nauki.

Z racji tego, że kondycja pisarska wymusza niejako interakcję z publicznością, wraz z pierwszymi publikacjami przyjąłem na siebie funkcję popularyzowania kultury i nauki. Tak na przykład w latach 1990-1992, prowadząc dwutygodniową „Kronikę kulturalną” w *Nowym Dzienniku* w Nowym Jorku przygotowywałam następnie streszczenie najważniejszych takich wydarzeń dla warszawskiego *bruLionu*. Moje eseje, artykuły, recenzje, wywiady i rozmowy ukazywały się w magazynach literackich, takich jak *Kontakt* (Paryż), *Arkusze* (Poznań), *Kresy* (Lublin), *Odra* (Wrocław), *Tytuł* (Gdańsk), *Kartki* (Białystok), *Studium* (Kraków), *Czas Kultury* (Poznań, od 1993 do 1996), *ExLibris* (Warszawa, 1996-1997), *Kurier Czytelniczy* (Poznań), *Teksty Drugie* (Warszawa), *ResPublika* (Warszawa) and *Katedra* (Warszawa). *Literatura na świecie* (Warszawa). Z tekstów eseistycznych warto tu wymienić “Virginia Woolf, Orlando i stare Bloomsbury” (Virginia Woolf, Orlando and old Bloomsbury) *Kresy* (1998) i “Kto został zabity? Lolita Vladimira Nabokova i Adriana Lyne’a dla *Kwartalnika filmowego* (1999). Celem mojej aktywności było ukształtowanie nowej kultury polskiej jako kultury otwartej na rozmaite głosy narracyjne i autorskie, na zróżnicowanie doświadczeń. Warto wspomnieć, że ponieważ większość tych artykułów w prasie literackiej i kulturalnej ukazywała się nieodpłatnie lub za minimalne honoraria, współpraca z nimi przenosiła koszt na stronę autorki lub autora. Udzielałam także wywiadów prasie literackiej omawiając najnowsze trendy w literaturze i angażowałam się w dyskusje literackie.

Pisanie dla prasy kobiecej pozwoliło mi dotrzeć do zwykłego czytelnika. Pisząc felietony dla takich magazynów jak *Marie Claire*, *Pani* and *Activist*, omawiałam kwestie polityczne, społeczne i kulturalne, w dostępny sposób, używając ironii jako narzędzia argumentacji. Felietony te ukazały się następnie zebrane w książce *Kultura obrażonych*

(2003). Wykorzystałam także prasę kobiecą, żeby spopularyzować koncept twórczego pisania. Inicjując takie tematy jak „mapa ciała”, „spotkanie z cieniem”, czy „wyobraź sobie szczęśliwe staruszki”, zachęciłam czytelniczki do kreatywności, a zwyczajowa hierarchiczna relacja pisarz-czytelnik została anulowana. Rubryce tej towarzyszyło wydanie książki *Twórcze pisanie dla młodych panien* (1999). Było to pierwsze tego rodzaju działanie w Polsce.

Kulturę polską z kolei popularyzowałam biorąc udział w międzynarodowych konferencjach, takich jak udział w konferencji Women Writers for the New Millennium, Stockholm (2001) oraz 2000 w symposium East-West Women Writers w listopadzie 2000 w Duesseldorfie, jak również wykład *Women Writers and Women's Press in Poland*, którego udzieliłam w Women's Leadership Institute na Mills College w Kalifornii w grudniu 2000.

Następnie, podczas pobytu w Berkeley opublikowałam dwa teksty o polskich autorkach, o Komornickiej, a następnie o Gojawiczyńskiej (*The Courtyard Dwellers. The Girls from Nowolipki by Pola Gojawiczyńska*” *Institute of Slavic, East European and Eurasian Studies* (University of California, Berkeley) [Spring 2006]: 9-12.)

Brałam udział w promocjach książkowych, gdzie byłam zapraszana jako dyskusyjantka, np. podczas *Dni Grassa w Gdańsku* w październiku 2009 czy na promocji *Scattering the Dark: An Anthology of Polish Women Poets* (White Pine Press, 2016), w której również jestem autorką.

Występowałam także w programach telewizyjnych dyskutując na przykład o *Własnym pokoju* Virginii Wolf, jako autorka wstępu do pierwszego wydania tej książki (1997).

6. Podsumowanie.

Moje prace naukowe i popularyzujące naukę publikowane w dwóch językach wpływają na rozwój nauki w dwóch kontekstach: polonistycznym i anglistycznym. W najbliższym czasie planuję wykorzystać badania dokonane w latach 2005-2009, a także dokonywać dalszych badań w temacie humanistyki medycznej, posthumanistyki, oraz wątków postkolonialnych w literaturze afrykańskiej, indyjskiej i polskiej, traktując właśnie wydaną monografię *Glorious Outlaws: Debt as a Tool in Contemporary Postcolonial Fiction* nie tylko jako rezultat, ale i punkt wyjścia.

7. Bibliografia: Publikacje omówione w niniejszym Autoreferacie (wybór z dorobku Habilitanta):

Książki:

1. (2016) *Glorious Outlaws: Debt as a Tool in Contemporary Postcolonial Fiction*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
2. (2007) *Obszary odmienności. Rzecz o Marii Komornickiej* (Maria Komornicka and Provinces of Diversity). Gdańsk: Słowo/obraz terytoria.
3. (2003) *Kultura Obrażonych* (Culture of the Insulted), Warszawa: W.A.B.
4. (1999) *Twórcze pisanie dla młodych panien*. Warszawa: WAB.

Rozdziały w publikacjach książkowych:

5. (2014) "One Needs a Voice to Express Indignation: Debtor's Oxymoronic Presence in the Public Sphere." *Intermediality, Performance, and the Public Sphere*. Khalid Amine and George F. Roberson, eds. Denver, Amhers, Tangier: Collaborative Media International, 136-142.
6. (2013) "The Yiddish Policemen's Union: Alaska made in Poland." *American experiences – the experience of America*. Ceynowa, Andrzej & Marek Wilczyński, eds. Gdansk Transatlantic Studies in British and North American Culture, Vol. 2. Frankfurt am Main: Peter Lang, 159-170.
7. (2012) "Maria Komornicka et les créations de l'altérité." *Minorites litteraires (et autres) en Pologne*, Agnieszka Grudzińska & Kinga Siatkowska-Callebat, eds. Paris: Institut d'études slaves, 45-50.
8. (2008) "If I Were a Man, I'd Tell You I Had also a Certain Temptation": On *The Booke of Idyllic Poetry* by Maria Komornicka, *Tribades, Tommies and Transgressives*, edited by Mary McAuliffe and Sonja Tiernan, Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 2008, 195-210.

Wstępy do książek innych autorów:

9. (1997) „Własny pokój, własna twórczość.” Wstęp do: Woolf, Virginia, *Własny pokój*. Warszawa: Sic!
10. (2008) „Zmagania z Matką i Ojczyzną.” Wraz z M. Janion. Wstęp. Keff, Bożena, *Utwór o Matce i Ojczyźnie*, Kraków 2008.

Teksty w pismach poświęconych badaniom literackim:

11. (2012) "The Works of Philomela: Detecting Lucy's Story in Coetzee's *Disgrace*." *Beyond Philology* 8: 57-93.
12. (2006) "The Courtyard Dwellers. *The Girls from Nowolipki* by Pola Gojawiczyńska" *Institute of Slavic, East European and Eurasian Studies* (University of California, Berkeley) 23.3: 9-12.
13. (2003) "Malcontent in Cambridge" *Institute of Slavic, East European and Eurasian Studies* (University of California, Berkeley) 20.1: 13-22.

Recenzje:

14. (1995) "Europa bez granic." *ExLibris* 86.
15. (1996) „Kategoria bezbronności. O twórczości Haliny Poświatowskiej.” *ExLibris* 94.
16. (1996) „Diagnoza—życie. O twórczości Marguerite Duras.” *ExLibris* 97.
17. (1996) „Kochają się jak wariaci.” *ExLibris* 91.
18. (1997) „Kraina tysiąca płci. O poezji Ewy Sonnenberg.” *Res Publica Nowa* 11.
19. (2005) "Unwilling heroines. *Solidarity's Secret. The Women Who Defeated Communism in Poland* by Shana Penn." *San Francisco Chronicle Book Review* Oct.

Wywiady:

20. (1995) „Niech stanie się sztuczność. Z Izabelą Filipiak rozmawia Agnieszka Kosińska.” *Dekada Literacka*, nr 4: 10.

Rozmowy:

21. (1996) „O pisarstwie kobiet. Rozmawiają Bożena Keff i Izabela Filipiak, „Literatura na świecie” 1996, nr 4.

Inne przykłady popularyzowania nauki:

22. (1991) „Sztuka wobec prawa.” *bruLion* 17-18.
23. (1998) „Virginia Woolf, Orlando i stare Bloomsbury” (Virginia Woolf, Orlando and old Bloomsbury) *Kresy* 5: 76-103.
24. (2005) Występ w programie *Lepsze Książki*, Program *Kultura*, rozmowa o Marii Komornickiej.
25. (2016) Udział w programie *Pegaz* (TVP1) w dyskusji o książce Christophera Lasha, *Kultura narcyzmu*.

.....

Podpis Habilitanki